

V Bruselu dne 6.3.2018
COM(2018) 87 final

ZPRÁVA KOMISE EVROPSKÉMU PARLAMENTU A RADĚ

o možnosti zavedení určitých požadavků týkajících se ochrany ryb při usmrcování

(Text s významem pro EHP)

1. Úvod

Ryby ve farmovém chovu pokrývá nařízení Rady (ES) č. 1099/2009 o ochraně zvířat při usmrcování (dále jen „nařízení“)¹. Bohužel na ryby ve farmovém chovu lze uplatnit pouze obecné ustanovení uvedené v čl. 3 odst. 1: „*během usmrcování a souvisejících úkonů musí být zvířata ušetřena veškeré zbytečné bolesti, úzkosti nebo utrpení*“.

V čl. 27 odst. 1 uvedeného nařízení se dále stanoví, že „*Komise předloží Evropskému parlamentu a Radě zprávu o možnosti zavedení určitých požadavků týkajících se ochrany ryb při usmrcování zohledňujících hlediska řádného zacházení se zvířaty, socioekonomické dopady i vliv na životní prostředí*“.

Účelem této zprávy je zajistit soulad s čl. 27 odst. 1 uvedeného nařízení. Zpráva zahrnuje i analýzu socioekonomických dopadů při zabíjení. Nezabývá se však možnými dopady na životní prostředí, jelikož jejich vliv při usmrcování je považován za zanedbatelný².

Zpráva je zároveň jedním z opatření uvedených ve strategii EU v oblasti ochrany a dobrých životních podmínek zvířat pro období 2012–2015³.

Světová organizace pro zdraví zvířat (OIE) přijala pokyny týkající se aspektů dobrých životních podmínek zvířat při omračování a usmrcování ryb ve farmovém chovu určených pro lidskou spotřebu⁴. Tyto pokyny mají význam i v rámci EU, jelikož všechny členské státy EU jsou zároveň členskými zeměmi OIE.

Evropský úřad pro bezpečnost potravin (EFSA) v roce 2009 vydal pro hlavní druhy ryb chovaných v EU několik stanovisek k aspektům řádného zacházení se zvířaty u hlavních systémů omračování a usmrcování⁵. Tato stanoviska ukázala, že v odvětví akvakultury v souvislosti s řádným zacházením s rybami při usmrcování čelíme problémům. Za použití přístupu založeného na posouzení rizik byla identifikována následující hlavní nebezpečí:

- 1) manipulace nebo jiné činnosti spojené s manipulací (např. shlukování, pumpování, doba strávená mimo vodu),
- 2) jakost vody ve sběrné nádrži/ohrazeném prostoru,

¹ Úř. věst. L 303, 18.11.2009, s. 1.

² Obecněji řečeno, dopady produkčních podniků akvakultury na životní prostředí jsou významné, a proto byly ve strategických pokynech Komise identifikovány jako jedna ze čtyř prioritních oblastí pro udržitelný rozvoj akvakultury v EU: http://ec.europa.eu/fisheries/cfp/aquaculture/index_en.htm

³ Sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě a Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru o strategii Evropské unie v oblasti ochrany a dobrých životních podmínek zvířat pro období 2012–2015, COM(2012) 6 final/2.

⁴ Kodex zdraví vodních živočichů, kapitola 7.3 Aspekty dobrých životních podmínek zvířat při omračování a usmrcování ryb ve farmovém chovu určených pro lidskou spotřebu. http://www.oie.int/index.php?id=171&L=0&htmfile=chapitre_welfare_stunning_killing.htm

⁵ Vědecká stanoviska komise pro zdraví a dobré životní podmínky zvířat o druhově specifických aspektech dobrých životních podmínek zvířat u hlavních systémů omračování a usmrcování ryb ve farmovém chovu na žádost Evropské komise

Kapr ve farmovém chovu <http://www.efsa.europa.eu/en/efsajournal/pub/1013>

Pstruh duhový ve farmovém chovu <http://www.efsa.europa.eu/en/efsajournal/pub/1012>

Mořčák a mořan ve farmovém chovu <http://www.efsa.europa.eu/en/efsajournal/pub/1010>

Losos obecný ve farmovém chovu <http://www.efsa.europa.eu/en/efsajournal/pub/1011>

3) metody omračování a usmrcování.

Úřad EFSA došel k závěru, že řada používaných metod a vybavení vedou ke špatným životním podmínkám ryb. Z tohoto důvodu úřad EFSA navrhl některá doporučení pro úkony jak před zabitím, tak i při omračování a usmrcování. Dále bylo zdůrazněno, že existuje mnoho příležitostí pro rozvoj nových metod omračování a usmrcování všech hodnocených druhů ryb.

Pro přípravu této zprávy byla vybranému externímu dodavateli v roce 2016 zadána zpráva o nezávislé studii⁶. Cílem zadané studie bylo shromáždit informace o současné praxi v oblasti řádného zacházení se zvířaty v evropské akvakultuře, zejména v souvislosti se zabíjením ryb ve farmovém chovu, a posoudit, do jaké míry problematika dobrých životních podmínek ryb zůstává nevyřešena. Ve studii byly zohledněny náklady na dodržování správných postupů v oblasti dobrých životních podmínek zvířat, hospodářská situace, dopady na konkurenceschopnost i další faktory. Zaměřila se na pět hlavních druhů chovaných ryb v několika vybraných zemích EHP, aby poskytla obecnou představu o současné situaci v evropské akvakultuře: lososa obecného (chladná mořská voda), kapra obecného a pstruha duhového (sladká voda) a na mořčáka evropského a mořana zlatavého (středomořská mořská voda) – viz tabulka č. 1 níže.

Mezinárodní normy OIE týkající se řádného zacházení s rybami chovanými pro lidskou spotřebu při přepravování, omračování a usmrcování sloužily jako měřítko pro hodnocení postupů v oblasti dobrých životních podmínek. Zohledněna byla i doporučení úřadu EFSA pro zabíjení. Studie pokrývala období mezi roky 2009–2013⁷, aby mohly být posouzeny jakékoli změny či posuny směřující k metodám manipulace, přepravy a omračování/usmrcování v souladu s normami OIE nebo doporučeními úřadu EFSA. Aby byl zajištěn celoplošný a spolehlivý sběr údajů, všechny příslušné zúčastněné strany, např. členské státy, zástupci průmyslu, vědci, výrobci vybavení nebo organizace zabývající se životními podmínkami zvířat, byly kontaktovány prostřednictvím otevřených a konkrétně zaměřených konzultací.

Východiskem pro tuto zprávu byly následující zdroje informací:

1. výše zmíněná zpráva o studii o řádném zacházení s chovanými rybami, která zahrnovala:
 - sekundární výzkum: přezkum literatury a prohledávání databází za použití údajů Vědeckotechnického a hospodářského výboru pro rybářství (VTHVR)⁸ a Eurostatu; údaje z jiných zdrojů, včetně oborových organizací na úrovni EU a EHP (Evropského hospodářského prostoru) i na vnitrostátní úrovni;
 - konzultace: údaje shromážděné internetovým průzkumem; konkrétně zaměřené rozhovory se zúčastněnými stranami a pracovní skupiny, včetně zástupců

⁶ Řádné zacházení s chovanými rybami: Běžné postupy při přepravě a zabíjení (2017)
<https://publications.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/facddd32-cda6-11e7-a5d5-01aa75ed71a1/language-en/format-PDF/source-49981830>

⁷ Jedná se o poslední období, pro které mají Eurostat a výbor VTHVR (Vědeckotechnický a hospodářský výbor pro rybářství) k dispozici údaje o produkci a hospodářské výkonnosti tohoto odvětví.

⁸

http://ec.europa.eu/fisheries/partners/stecf/index_en.htm

sdružení v oblasti akvakultury, vnitrostátních a regionálních správních orgánů, seskupení producentů a dalších příslušných zúčastněných stran dle konkrétní situace v různých zemích zahrnutých do studie;

2. souhrnná zpráva Komise o provádění pravidel pro ryby z akvakultury⁹.

Tabulka č. 1. Státy EHP zahrnuté do studie¹⁰

Druh ryb**	Země zahrnutá do studie	Pořadí v Evropě dle produkce	Produkce (v tunách) v roce 2014*	Typ produkce
losos obecný 	Norsko (NO)	1	1 290 000	chladná mořská voda
	Spojené království (UK)	2	163 347	
	Irsko (IE)	4	10 000	
kapr obecný 	Polsko (PL)	1	18 000	sladká voda
	Česká republika (CZ)	2	17 833	
	Německo (DE)	4	5 285	
pstruh duhový (velký (L) a velikosti porce (P)) 	Dánsko (DK)	(L4 a P3)	38 091	sladká voda
	Francie (FR)	(L3 a P4)	34 000	
	Itálie (IT)	(L9 a P2)	38 800	
	Polsko	(P5)	17 500	
mořčák evropský 	Řecko (GR)	2	42 000	středomořská (teplá voda)
	Španělsko (ES)	3	17 376	
	Itálie	4	6 500	
mořan zlatavý 	Řecko	1	71 000	středomořská (teplá voda)
	Španělsko	3	16 230	
	Itálie	4	8 200	

* Zdroj: FEAP 2015¹¹; ** Obrázky: https://ec.europa.eu/fisheries/marine_species_en

⁹ Souhrnná zpráva o provádění pravidel pro ryby z akvakultury (2015) http://ec.europa.eu/food/audits-analysis/overview_reports/details.cfm?rep_id=95

¹⁰ Tabulky a čísla jsou převzaty ze zveřejněné zprávy o studii nazvané „Řádné zacházení s chovanými rybami: Běžné postupy při přepravě a zabíjení“ <https://publications.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/facddd32-cda6-11e7-a5d5-01aa75ed71a1/language-en/format-PDF/source-49981830>

2. Hlavní zjištění

2.1. Praxe v oblasti řádného zacházení se zvířaty při zabíjení

Proces zabíjení se skládá z těchto fází: manipulace, znehybnění, omráčení a nakonec usmrcení. Omráčení by mělo způsobit ztrátu vědomí a citlivosti bez zbytečného stresu, nepohodlí či bolesti. U některých metod může rovněž způsobit smrt. Pokud lze metodu omračování zvrátit nebo pokud nezpůsobí smrt, měla by na ni navázat jedna z metod usmrcení. Tabulka č. 2 níže poskytuje přehled metod používaných pro omračování, omračování/usmrcování a usmrcování a jejich výhody a nevýhody.

Tabulka č. 2. Přehled metod používaných pro omračování, omračování/usmrcování a usmrcování a jejich výhody a nevýhody

Omráčení nebo omráčení/usmrcení	Druh ryb	Výhoda	Nevýhoda:
omráčení elektrickým proudem	losos obecný pstruh duhový kapr obecný	<ul style="list-style-type: none"> - Lze dosáhnout okamžitého omráčení, - umožňuje filetování před nástupem rigoru. 	<ul style="list-style-type: none"> - Vyžaduje účinnou metodu usmrcení, - může dojít k poškození těla mrtvého zvířete, - může být ovlivněna jakost produktu, může dojít k neúplnému omráčení* v důsledku rozdílné odolnosti různých ryb.
omráčení oxidem uhličitým (CO ₂)	pstruh duhový		- Velmi stresující.
úder	losos obecný	<ul style="list-style-type: none"> - Lze dosáhnout okamžitého omráčení, - pokud proveden správně, nedojde ke znovunabytí vědomí, - umožňuje filetování před nástupem rigoru. 	<ul style="list-style-type: none"> - Neúplná omráčení v důsledku různých velikostí ryb, - může dojít k poškození hlavy.
	kapr obecný	- Pokud proveden správně, nedojde ke znovunabytí vědomí.	<ul style="list-style-type: none"> - Manuální způsob může vést k neúplnému omráčení, - může dojít k poškození hlavy.
	pstruh duhový	- Pokud proveden správně, nedojde ke znovunabytí vědomí.	- Manuální způsob může vést k neúplnému omráčení.
chlazení zaživa pomocí CO ₂	losos obecný	- Pomalý nástup <i>rigor mortis</i> umožňuje filetování před nástupem rigoru.	<ul style="list-style-type: none"> - Ryby nejsou omráčené, - stresující metoda.

¹¹ FEAP, 2015, zpráva o produkci evropské akvakultury v letech 2005–2014 www.feap.info/shortcut.asp?FILE=1402

Omráčení nebo omráčení/usmrcení	Druh ryb	Výhoda	Nevýhoda:
udušení v ledu nebo ledové vodě	mořčák mořan pstruh duhový	- Jednoduchá metoda, - jakost a bezpečnost potravin.	- Ryby jsou stresované v důsledku prudkého poklesu teploty.

* K neúplnému omráčení dochází v případě, kdy použitá metoda omráčení není účinná. V případě omráčení elektrickým proudem či úderem to znamená, že ke ztrátě vědomí nedojde okamžitě.

OIE doporučuje pro usmrcování ryb ve farmových chovech používat elektrické nebo mechanické (např. omráčení úderem) metody. Ostatní metody včetně chlazení zaživa pomocí CO₂, omráčení oxidem uhličitým, chlazení v ledu následované omráčením elektrickým proudem a udušení v ledu nesplňují normy OIE. Podle zprávy o studii je dodržování norem OIE pro zabíjení vysoce závislé na druhu a použitých metodách, jak je popsáno v následujících odstavcích.

V případě lososa obecného jsou normy OIE plněny v případě, že k zabití dojde úderem, což je hlavní metoda zabíjení v Norsku, Spojeném království a Irsku. To už ovšem do takové míry neplatí u omračování elektrickým proudem, při kterém ryby často nejsou správně nasměrovány, což vede k nesprávnému omráčení. Chlazení zaživa pomocí CO₂, které nesplňuje normy OIE, se stále využívá v Norsku a Irsku, ačkoliv jen ve velmi omezené míře a podle dostupných informací by se do roku 2018 mělo postupně přestat používat.

V Polsku, České republice a Německu jsou normy OIE pro zabíjení kapra obecného splňovány jen částečně. Nejčastější metodou je manuální úder (rána do hlavy). V Polsku jsou ovšem kaprovité druhy vystaveny vzduchu až na 10 minut, což rybám způsobuje stres. V Polsku, České republice a Německu se používá i omračování elektrickým proudem, ale informace o účinnosti vybavení pro tuto metodu jsou nedostačující.

V případě pstruha duhového jsou normy OIE částečně plněny v Dánsku, Francii a Itálii, ale nikoli v Polsku. V Dánsku a Itálii se využívá omračování elektrickým proudem. Údaje o konstrukci používaného vybavení jsou ovšem nedostačující, a proto není známo, zda jsou normy OIE pro omračování elektrickým proudem plněny. V případě pstruha duhového metoda manuálního úderu splňuje normy OIE pod podmínkou, že je provedena správně. Udušení v ledu se využívá v Dánsku a Polsku, ale nesplňuje normy OIE. Ve Francii se využívá chlazení v ledové vodě následované omráčením elektrickým proudem (v omezené míře), přičemž ani jedna metoda normy OIE nesplňuje.

Udušení v ledu je v případě mořčáků a mořanů stále nejvyužívanější metodou zabíjení v Řecku, Španělsku a Itálii, ačkoliv v omezeném počtu farmových chovů se začalo zkušebně využívat omračování elektrickým proudem.

Tabulka č. 3: Přehled v současnosti využívaných metod zabíjení a plnění norem OIE

Druh ryb	Země zahrnutá do studie	Metoda	
		Výsledek	Vysvětlení
losos obecný	NO	+/-	Úder (normy jsou splněny). Omračování elektrickým proudem za sucha: pouze 25–30 % ryb je správně nasměřováno, ačkoli se procento zvyšuje (normy jsou splněny pro zmíněných 25–30 % ryb). Ryby omráčené elektrickým proudem usmrčovány přeříznutím žaber (normy nejsou splněny), nebo úderem či oddělením hlavy (normy jsou splněny). Chlazení zaživa pomocí CO ₂ (normy nejsou splněny).
	UK	✓	Normy jsou splněny.
	IE	+/-	Úder. Omračování oxidem uhličitým 7-8 % (normy nejsou splněny).
kapr obecný	PL	+/-	Manuální úder. Elektrické omračovací přístroje nikoli od velkých výrobců.
	CZ	+/-	Elektrické omračovací přístroje nikoli od velkých výrobců a nepoužívá se žádná metoda usmrčování.
	DE	+/-	Manuální úder. Elektrické omračovací přístroje nikoli od velkých výrobců.
pstruh duhový	DK	+/-	Elektrické omračovací přístroje nikoli od velkých výrobců. Také udušení v ledu.
	FR	+/-	Manuální úder. Využívá se však i omračování oxidem uhličitým a chlazení v ledové vodě následované omráčením elektrickým proudem.
	IT	+/-	Elektrické omračovací přístroje nikoli od velkých výrobců.
	PL	✗	Udušení v ledové kaši na nákladních vozech, farmách nebo na jatkách.
mořčák evropský	GR	✗	Udušení v ledu nebo ledové kaši.
	ES	✗	Udušení v ledu nebo ledové kaši.
	IT	✗	Udušení v ledu nebo ledové kaši.
mořan zlatavý	GR	✗	Udušení v ledu nebo ledové kaši.
	ES	✗	Udušení v ledu nebo ledové kaši.
	IT	✗	Udušení v ledu nebo ledové kaši.

✓ OIE - normy OIE jsou pravděpodobně splněny

✗ OIE - normy OIE pravděpodobně nejsou splněny

+/- OIE - normy OIE mohou být splněny v závislosti na použité metodě a vybavení

Pokud jde o pravidla týkající se technik zabíjení pro certifikovanou ekologickou produkci akvakultury, zjištění ve zprávě Komise (odkaz v deváté poznámce pod čarou) potvrzují, že systém kontrol v souvislosti se zabíjením podle čl. 25 odst. 5 písm. h) nařízení (ES) 889/2008 je dodržován.

2.2. Vnitrostátní právní předpisy a pokyny

Ustanovení čl. 27 odst. 1 druhého pododstavce nařízení umožňuje členským státům zachovat nebo přijmout vnitrostátní pravidla týkající se ochrany ryb při zabíjení nebo usmrcování, neexistují-li pravidla na úrovni EU. Studie zjistila, že přestože v příslušných členských státech a zemích EHP existují vnitrostátní právní předpisy a pokyny, nejsou tak rozvinuté jako v případě suchozemských hospodářských zvířat, ačkoliv se situace díky rostoucímu povědomí o dobrých životních podmínkách ryb zlepšuje.

V souvislosti s pěti druhy ryb zahrnutými do této studie se soukromé normy zahrnující dobré životní podmínky během přepravy a zabíjení uplatňují převážně pro lososy, v menší míře pak pro pstruhy duhové a jen v omezeném rozsahu pro mořčáky a mořany. Soukromé normy v oblasti řádného zacházení se zvířaty jsou uplatňovány jen ve velmi malém počtu chovů kapra obecného. V tabulce 4 níže je uveden celkový přehled vnitrostátních právních předpisů, pokynů a soukromých norem v hodnocených zemích.

Tabulka č. 4: Právní předpisy a vnitrostátní pokyny či kodexy správné praxe upravující aspekty řádného zacházení s rybami ve farmových chovech při zabíjení

Země	Právní předpisy	Vnitrostátní pokyny nebo soukromé normy
NO	<ul style="list-style-type: none"> – nařízení (ES) č. 1099/2009 a nařízení Norského království č. 1250/2006 stanovuje pravidla pro obecné požadavky na řádné zacházení s rybami 	<ul style="list-style-type: none"> – souhrnná metodická příručka vypracovaná pro průmysl Norským úřadem pro bezpečnost potravin (NFSA) týkající se požadavků na řádné zacházení se zvířaty při zabíjení v oblasti akvakultury¹²
UK	<ul style="list-style-type: none"> – nařízení (ES) č. 1099/2009 – zákon o řádném zacházení se zvířaty z roku 2006 – nařízení o řádném zacházení se zvířaty při usmrcování (Skotsko) z roku 2012 (právní akt č. 321 z roku 2012) – nařízení o řádném zacházení se zvířaty (přeprava) (Anglie) z roku 2006 (a odpovídající právní předpisy ve Skotsku a Walesu) 	<ul style="list-style-type: none"> – stanovisko o řádném zacházení s chovanými rybami, Výbor pro řádné zacházení s hospodářskými zvířaty, 2014 – kodex správné praxe¹³
IE	<ul style="list-style-type: none"> – nařízení 1099/2009 – zákon o zdraví a dobrých životních podmínkách zvířat z roku 2012 	<ul style="list-style-type: none"> – kodex pro zdraví lososovitých ryb v akvakultuře v Irsku (2014) – příručka pro zdraví lososovitých ryb ve farmových chovech (2011)¹⁴

¹²https://www.mattilsynet.no/om_mattilsynet/gjeldende_regelverk/veiledere/veileder_fiskevelferd_ved_slakteri_for_akvakulturdyr_2014.9471/binary/Veileder%20fiskevelferd%20ved%20slakteri%20for%20akvakulturdyr%202014

¹³<http://thecodeofgoodpractice.co.uk/chapters/>

¹⁴http://www.fishhealth.ie/FHU/sites/default/files/FHU_Files/Documents/FarmedSalmonidHealthHandbookOctober2011.pdf

Země	Právní předpisy	Vnitrostátní pokyny nebo soukromé normy
PL	– nařízení (ES) č. 1099/2009, zákon o ochraně zvířat (č. 111, položka 724; č. 106, položka 668 z roku 1998)	– kodex správné praxe (Kodeks Dobrej Praktyki) z roku 2014
CZ	– nařízení (ES) č. 1099/2009 – zákon č. 246/1992 Sb., ve znění pozdějších předpisů, na ochranu zvířat proti týrání – vyhláška č. 245/1996 Sb. upravující metody omračování/usmrcování – vyhláška č. 382/2004 Sb. upravující metody omračování/usmrcování – zákon č. 99/2004 o rybníkářství, který se vztahuje i na ryby ve farmových chovech	– pokyn č. 5/2015 o prodeji ryb ve stáncích / na prodejních místech
– DE	– nařízení (ES) č. 1099/2009 – zákon o ochraně zvířat v souvislosti s usmrcováním a zabíjením (Verordnung zum Schutz von Tieren im Zusammenhang mit der Schlachtung oder Tötung und zur Durchführung der Verordnung (EG) Nr. 1099/2009 des Rates (Tierschutz-Schlachtverordnung -TierSchIV)	– správné hygienické postupy (1994) (Verordnung über die hygienischen Anforderungen an Fischereierzeugnisse) – osvědčené postupy v rybníkářství (kapři) (gute fachliche Praxis der Teichwirtschaft in Brandenburg) –
DK	– nařízení (ES) č. 1099/2009 –	– žádné (průzkum příslušného orgánu)
FR	– nařízení (ES) č. 1099/2009 – služební zpráva 2007-8016 potravinářského odboru z 16. ledna 2007 (DGAL/SDSPA/N2007-8192)	– <i>(příslušné orgány neodpověděly)</i>
IT	– nařízení (ES) č. 1099/2009	– žádné (průzkum příslušného orgánu)
GR	– nařízení (ES) č. 1099/2009	– 2 oběžníky o řádném zacházení s chovanými rybami (23/3/2015; 9/6/2015)
ES	– nařízení (ES) č. 1099/2009 –)	– kodex pro zabíjení ryb (Piscicultura; Guia de practica correctas para el sacrificio; 2016; AEONOR)

3. Socioekonomická zjištění

Tabulka č. 5 níže ukazuje národní produkci akvakultury ryb, koryšů, měkkýšů a dalších vodních živočichů v 19 státech EHP s největší produkcí akvakultury mezi lety 2009–2013, které představují 99 % celkové akvakultury v EHP. V tabulce č. 6 je uveden přehled průměrného objemu celkové produkce chovaných ryb v zemích zahrnutých do studie.

Tabulka č. 5: Produkce akvakultury v 19 státech EHP, 2009–2013 (1 000 tun živé hmotnosti)

Stát EHP	2009	2010	2011	2012	2013	Rozdíl 2009–2013	Podíl z celkové produkce EHP, 2013
Norsko	962	1 020	1 144	1 321	1 248	29,7 %	50,5 %
Španělsko	267	252	272	264	224	-16,1 %	9,0 %
Spojené království	197	201	199	206	203	3,4 %	8,2 %
Francie	234	225	207	205	201	-14,2 %	8,1 %
Itálie	162	153	164	163	163	0,1 %	6,6 %
Řecko	122	121	111	111	114	-6,6 %	4,6 %
Nizozemsko	56	67	44	46	60	8,5 %	2,4 %
Dánsko	35	36	36	35	38	7,3 %	1,5 %
Polsko	37	31	29	32	35	-3,6 %	1,4 %
Irsko	48	46	44	36	34	-28,0 %	1,4 %
Německo	39	41	39	26	25	-35,0 %	1,0 %
Česká republika	20	20	21	21	19	-3,6 %	0,8 %
Maďarsko	15	14	16	15	15	0,6 %	0,6 %
Finsko	14	12	11	13	14	-0,1 %	0,6 %
Švédsko	9	11	13	14	13	56,5 %	0,5 %
Bulharsko	7	8	6	6	12	80,8 %	0,5 %
Chorvatsko	14	14	13	10	12	-15,5 %	0,5 %
Rumunsko	13	9	8	10	11	-16,2 %	0,4 %
Portugalsko	7	8	9	10	10	49,6 %	0,4 %
19 států celkem	2 255	2 290	2 386	2 544	2 451	8,7 %	99,1 %
EHP celkem	2 271	2 306	2 403	2 563	2 473	8,9 %	100,0 %

Zdroj: FAO: celosvětové statistiky o rybolovu a akvakultuře, verze 2016.1.2. Čísla psaná kurzivou jsou předpovědi

Tabulka č. 6: Průměrný objem produkce ryb na podnik ve vybraných členských státech EU

	Národní objem prodeje (v tunách)	Počet podniků	Průměrný objem produkce na podnik (v tunách)
GR (2014)	118 080	248	476,1
UK (2013)	203 263	548	370,9
DK (2013)	46 297	130	356,1
IT (2013)	153 944	587	262,3
IE (2013)	34 667	283	122,5
ES (2013)	231 738	3 023	76,7
FR (2013)	227 601	2 988	76,2

	Národní objem prodeje (v tunách)	Počet podniků	Průměrný objem produkce na podnik (v tunách)
PL (2013)	31 267	846	37,0
DE (2016)	20 936	5 952	3,5

Zdroj: Databáze výboru VTHVR, kromě Německa (německý Spolkový statistický úřad)

3.1. Ekonomická analýza postupů užívaných při zabíjení

Socioekonomická analýza ve zprávě o studii brala v úvahu rozdíly mezi pěti zkoumanými druhy a mezi jejich odlišnými životními prostředími (chladná mořská voda, středomořská voda, sladká voda). V analýze byly rovněž zohledněny odlišné velikosti podniků a produkční metody, jelikož jsou významnými faktory pro posuzování řádného zacházení se zvířaty. Jiné faktory, jež do studie zahrnuty nebyly, například krmení, práce a provozní náklady, jsou příčinou většiny významnějších rozdílů mezi podniky a zeměmi¹⁵.

Pro každý studovaný druh v zemích zahrnutých do případové studie byly vypočítány dodatečné investice a roční náklady na dodržování přísnějších postupů v oblasti řádného zacházení se zvířaty pro průměrnou farmu zabývající se akvakulturou, a to od roku 2009 pro zkoumané druhy. Zahrnovaly dodatečné náklady na zlepšení životních podmínek ryb během omračování, usmrcování a zabíjení. Výpočet souvisejících dodatečných nákladů předpokládal, že všechny farmy zabývající se akvakulturou mají svůj vlastní systém prvotního zpracování a že průměrný podnik nepoužívá postupy v souladu s řádným zacházením se zvířaty.

Losos obecný

Studie předpokládala, že ke splnění norem OIE (viz oddíl 2.1 této zprávy) je třeba, aby všechny rybí farmy vynaložily investiční náklady na elektrický nebo mechanický omračovací přístroj, a rovněž bylo zjištěno, že dodatečné náklady na zlepšení životních podmínek zvířat jsou vzhledem k průměrné velikosti farem relativně nízké. Podle studie by nejnižší dodatečné náklady měly být ve výši 2 centů EUR/kg, nebo 0,5 % prodejní ceny ve Spojeném království, a nejvyšší by měly dosahovat 9 centů EUR/kg, nebo méně než 1,5 % prodejní ceny v Irsku. Na jatkách s vysokou produkční kapacitou a vysokými náklady práce by taková investice dokonce mohla vést k úspoře nákladů. V odvětví produkce lososů už se ovšem ve členských státech a státech EHP postupy zajišťující řádné zacházení s rybami do velké míry uplatňují a jen velmi málo podniků bude muset investovat, aby splnily normy OIE, proto by dopad na konkurenceschopnost neměl být velký.

Kapr obecný

Úspory z rozsahu objemu zabíjených ryb mají významný vliv na náklady na opatření na řádné zacházení se zvířaty. Tato skutečnost jasně vyplynula z hodnocení omračování elektrickým proudem následovaného oddělením hlavy v souvislosti se zlepšením životních podmínek kaprů při zabíjení, jejichž objem je výrazně nižší než u běžných podniků zabývajících se

¹⁵ Tyto nákladové faktory byly podrobněji a komplexněji posouzeny ve zprávách výboru VTHVR o produkci a hospodářské výkonnosti tohoto odvětví.

lososovitými rybami. Dodatečné náklady se v zemích zahrnutých do případové studie výrazně lišily, přičemž nejnižší byly v Polsku, kde dosahovaly 6 centů EUR/kg, zatímco v Rumunsku dosahovaly až 41 centů EUR/kg a v Německu 58 centů EUR/kg.

Kapr obecný se spotřebovává především v zemi, kde byl chován, a jeho chov v typických produkčních systémech nebyl zpravidla v letech 2009 až 2013 bez dotací výdělečný. Největší potíže při zlepšování životních podmínek zvířat pravděpodobně budou mít menší farmy, které v důsledku mohou být konkurenčně znevýhodněny. Vzhledem k tomu, že vývoz (včetně zpětného vývozu) představuje jen velmi malou část světové produkce kaprů, dopady na opatření na řádné zacházení se zvířaty by podle očekávání měly být omezené (ačkoliv dopady na výrobní cenu mohou být významné: viz graf č. 1).

Pstruh duhový

V souvislosti s požadavky na investice pro splnění norem OIE pro zabíjení pstruha duhového studie předpokládala následující metody: 1) omráčení elektrickým proudem před vyjmutím ryby z vody a 2) omráčení úderem po vyjmutí z vody následované manuálním přeříznutím žaber. Podobně jako u kapra se dopady na dodatečné náklady výrazně lišily v závislosti na úsporách z rozsahu, přičemž přibližné dodatečné náklady se pohybovaly od 4 centů EUR/kg v Dánsku po 24 centů EUR/kg ve Francii. V Itálii, kde jatka mají vysokou produkční kapacitu a vysoké náklady práce, byly zjištěny úspory ve výši 6 centů EUR/kg. Omračování úderem je dražší varianta a dopad na náklady bude významnější, zejména u menších farem jako například ve Francii.

Mořčák evropský a mořan zlatavý

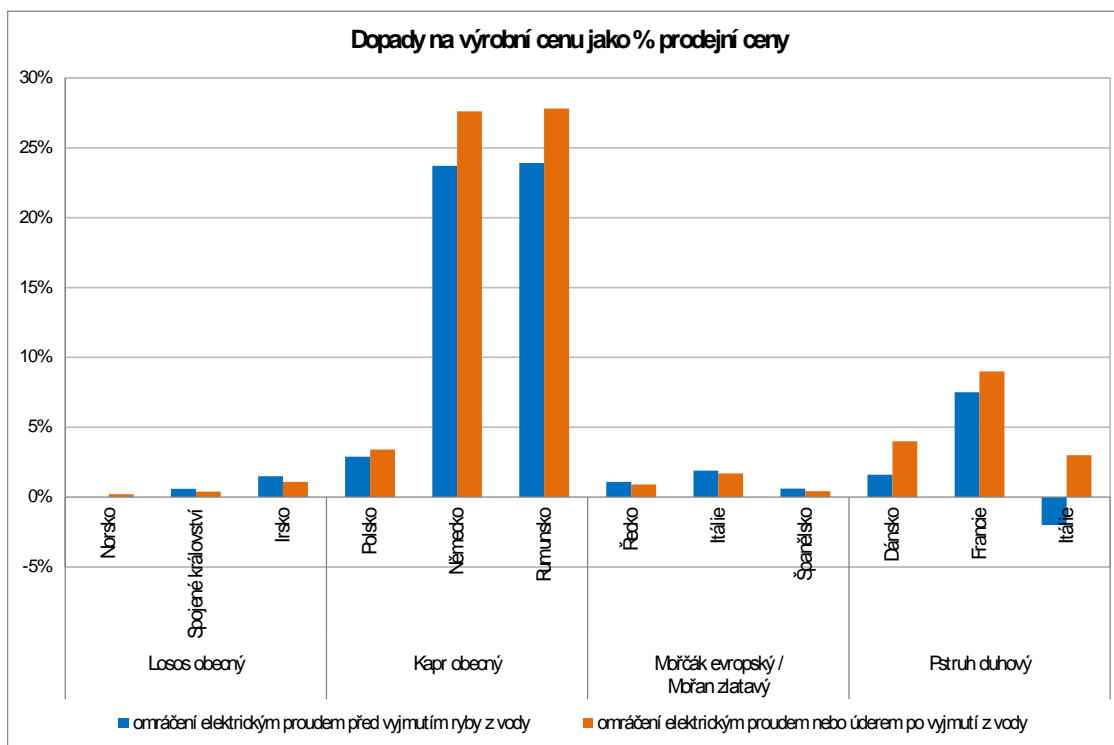
Investice, které by měly zlepšit životní podmínky mořčáků i mořanů při zabíjení, byly následující: 1) omráčení elektrickým proudem před vyjmutím ryby z vody a 2) omráčení elektrickým proudem po vyjmutí z vody, přičemž po obou metodách následuje chlazení v ledové kaši a mořské vodě.

Dodatečná jednotková cena se mezi oběma metodami mírně liší, ale ještě více se liší mezi jednotlivými zeměmi v závislosti na velikosti podniků. Ve Španělsku, kde jsou největší podniky, dosáhla dodatečná jednotková cena 4 centů EUR/kg pro obě metody. V Řecku byla 5–6 centů EUR/kg v závislosti na metodě a v Itálii, kde jsou nejmenší podniky, dosáhla 11–13 centů EUR/kg. Ačkoliv se jedná o poměrně mírné zvýšení nákladů i pro italské producenty s relativně menšími objemy, zisková rozpětí na většině těchto farem mohou producentům v investicích bránit.

Celkově ze zprávy o studii vyplývá, že produkce mořčáků a mořanů rovněž obecně nebyla od roku 2009 do roku 2013 v nejnámennějších členských státech z pohledu produkce bez dotací výdělečná. Z tohoto důvodu by producenti mohli mít potíže s investicemi potřebnými pro plnění přísnějších norem pro řádné zacházení se zvířaty.

V grafu č. 1 je uveden souhrnný přehled dopadů na výrobní cenu chovaných ryb v zemích zahrnutých do případové studie v souvislosti s dosažením lepších životních podmínek zvířat (v centech EUR/kg).

Graf č. 1: Dopady na výrobní cenu chovaných ryb v zemích zahrnutých do případové studie v souvislosti s dosažením lepších životních podmínek zvířat (v centech EUR/kg).

4. Omezení zjištění

Pro ekonomickou analýzu provedenou v rámci zprávy o zadané studii byly využity omezené dostupné informace o nákladech na vybavení potřebné ke zlepšení životních podmínek zvířat při zabíjení. Analýza je založena na průměrném podniku pro každý druh v zemích zahrnutých do případové studie. Předpokládá se ovšem, že podniky s vysokou produkční kapacitou dosahují úspor z rozsahu. Finanční návratnost investic se rovněž bude výrazně lišit u jednotlivých druhů ryb.

V případě podniků s nižšími ročními objemy produkce jsou investiční náklady výrazně vyšší než pro větší podniky. Kapacita identifikovaného vybavení je taková, že by mohlo během dlouhých časových úseků zůstat nevyužito. Pro menší zařízení by mohlo být k dispozici alternativní vybavení vyžadující nižší náklady. Taková alternativní řešení ovšem nebyla v době vypracování studie dostupná.

Další omezení zjištění souvisí s kvalitou údajů, které byly během studie získány pro skutečné náklady na omračování a usmrcování, zejména u finančně a obchodně citlivých informací. Hlavními příčinami byly nízká míra odezvy od zástupců průmyslu a skutečnost, že v rámci jejich účetních postupů tyto náklady nebyly rozepsány. V případech, kdy pro studii nebyly získány dostatečné informace o nákladech, byly použity odhady od výrobců vybavení, které nemusejí odrážet skutečné provozní náklady. Také je třeba podotknout, že studie se zaměřila na konkrétní referenční období mezi lety 2009 a 2013, které nemusí odrážet dlouhodobější trendy a trendy po konci tohoto období.

5. Závěry

Celkově obecné požadavky obsažené v nařízení (ES) č. 1099/2009 vztahující se na řádné zacházení s rybami při zabíjení přispěly k vytvoření rámce pro vnitrostátní právní předpisy a pokyny týkající se řádného zacházení s chovanými rybami v EU, zejména v případě lososa obecného.

Míra plnění norem OIE pro zabíjení se liší dle jednotlivých posuzovaných druhů ryb. V případě lososa obecného se ve většině zemí zahrnutých do případové studie uplatňují osvědčené postupy. V případě kapra obecného a pstruha duhového se míra plnění norem liší dle užívaných metod. V případě mořčáka evropského a mořana zlatavého normy OIE v zemích zahrnutých do případové studie dodržovány nejsou.

Ekonomická analýza ukazuje, že příčinou rozdílů v produkčních nákladech je především struktura průmyslu, přičemž nejvýznamnější přínos mají úspory z rozsahu. Pokud k takovým úsporám z rozsahu dochází, zlepšení životních podmínek zvířat by mělo mít jen malý dopad na výrobní cenu, ovšem pro menší farmy by tyto dopady měly být výrazně větší. Příčinou většiny významnějších rozdílů mezi podniky a zeměmi byly další faktory, například krmění, práce a provozní náklady.

V konkrétním případě větších farem, na kterých se chovají lososi a pstruzi duhový, bylo zjištěno, že investice do zlepšení životních podmínek ryb by mohly vést k úsporám na pracovní síle, jež by mohly převýšit investiční náklady.

Zjištění ve zprávě o zadané studii dále ukázala, že celkově se v tomto odvětví postupně, ale neustále zlepšují životní podmínky ryb, jak ukazuje i častější využívání humánnějších metod, včetně omračování elektrickým proudem, postupné upouštění od metod jako omračování oxidem uhličitým¹⁶ a přijímání soukromých norem. Stále je ovšem třeba zlepšit životní podmínky některých druhů ryb, například mořčáka evropského a mořana zlatavého. Zjištění této studie byla rovněž podpořena v souhrnné zprávě Komise z let 2014–2015¹⁷.

V tuto chvíli se Komise domnívá, že na základě důkazů by nebylo vhodné navrhovat konkrétní požadavky na ochranu ryb při zabíjení, a to vzhledem k tomu, že cílů tohoto nařízení lze dosáhnout i dobrovolnými opatřeními, jak to ukazují zlepšení zavedená v posledních letech. Dále je důležité podotknout, že se jedná o poměrně nové a velmi rozmanité odvětví v porovnání s jinými tradičními systémy produkce hospodářských zvířat, a v současnosti se neustále zlepšují technologie umožňující lepší životní podmínky zvířat. Vzhledem k tomuto pokračujícímu rozvoji Komise dochází k závěru, že budou-li potřeba další pokyny, měly by být vypracovány na úrovni členských států. V každém případě Komise bude nadále pokrok v této oblasti sledovat.

¹⁶ Dne 17. 10. 2017 informovaly nizozemské úřady Komisi o novém návrhu vnitrostátního nařízení, které zakáže stávající tradiční metody zabíjení úhořů říčních ve prospěch humánní metody zabíjení elektrickým proudem (oznámení 2017/0406/NL).

¹⁷ Souhrnná zpráva o provádění pravidel pro ryby z akvakultury, http://ec.europa.eu/food/audits-analysis/overview_reports/details.cfm?rep_id=95

Zároveň je ovšem také třeba uznat, že potřebujeme další výzkum zaměřený na systémy speciálně navržené pro druhy ryb, pro které je nutné vyvinout účinnější techniky.

Z tohoto důvodu se Komise domnívá, že je nezbytné dále podporovat dialog mezi zúčastněnými stranami, aby konkrétní iniciativy a projekty v této oblasti mohly být vzájemně prospěšné jak z ekonomického hlediska, tak i z pohledu řádného zacházení se zvířaty. Na základě těchto skutečností Komise vytvořila systematičtější a viditelnější formát pro takový dialog, a to Platformu EU pro dobré životní podmínky zvířat¹⁸. Hlavním cílem této platformy je poskytnout zainteresovaným stranám (organizacím zabývajícím se životními podmínkami zvířat, vědcům, veterinářům, chovatelům, zpracovatelům potravin, maloobchodním prodejcům potravin atd.) příležitost vyjadřovat své obavy a sdílet znalosti i prostředky k rozvíjení společných činností.

¹⁸ Rozhodnutí Komise ze dne 24. ledna 2017, kterým se zřizuje odborná skupina Komise „Platforma pro dobré životní podmínky zvířat“ C/2017/0280, Úř. věst. C 31, 31.1.2017, s. 61.